

# 104. rocznica śmierci Henryka Sienkiewicza

**Henryk Adam Aleksander Pius Sienkiewicz** urodził się 5 maja 1846 roku w Woli Okrzejskiej na Podlasiu. Wola Okrzejska w powiecie łukowskim należała do babki pisarza, Felicjany Cieciszowskiej.

Sienkiewicz był spokrewniony z Joachimem Lelewelem – historykiem i działaczem politycznym, pisarką romantyczną Deotymą oraz Ignacym Chrzanowskim – profesorem historii i literatury. Kolejną ciekawostką jest fakt, że doskonale znany wszystkim ze świata polityki Bartłomiej Sienkiewicz – były minister spraw wewnętrznych – jest prawnikiem słynnego pisarza.

Ród Sienkiewicza wywodził się z litewskich Tatarów. Służyli oni ojczyźnie w szeregach chorągwi juszyńskiej. Przez setki lat jego przodkowie byli wyznawcami islamu, dopiero zaś jego pradziad, Michał Sienkiewicz, postanowił przyjąć chrzest.

Pisarza przez całe życie męczył kompleks związany z niskim wzrostem (154 cm!), dziecięcym wyglądem i brakiem krzepy fizycznej. To właśnie z tego powodu, gdy jako 17-latek zgłosił się do powstańczego oddziału, usłyszał: "dzieci nam tutaj nie potrzeba". Być może ta skrywana trauma sprawiła, że niewysokiego Michała Wołodyjowskiego uczynił doskonałym szermierzem.

W 1866 roku otrzymał świadectwo maturalne, na którym oceny bardzo dobre miał tylko z 3 przedmiotów: język polski, historia Rosji i Polski, geografia powszechna. Pozostałe oceny to 13 dostatecznych.

Nasz patron miał pechowy debiut książkowy – na okładce przekreślono jego nazwisko na... „Stankiewicz”. Podczas obchodów jubileuszu pracy twórczej 22 grudnia 1900 dzieci wręczyły pisarzowi Dziesięć Przykazań Sienkiewiczowskich. Pierwsze brzmiało: „Nie będziesz miał Mickiewicza, Słowackiego, Krasińskiego i innych nade mną”.

Sienkiewicz pisał codziennie tyle, ile było potrzeba do jednego odcinka w gazecie. Gdy w 1886 roku drukowano "Potop" w dzienniku "Słowo", autor, przebywając za granicą, wysłał do redakcji następującą depezę: "Telegrafujcie, gdzie jest Kmicic. Zapomniałem i nie mogę dalej pisać". Redakcja natychmiast przesłała odpowiedź: "Kmicic w Częstochowie wysadza armatę".

Jeden z wielbicieli Trylogii, ukrywający się pod pseudonimem Michał Wołodyjowski, ofiarował Sienkiewiczowi piętnaście tysięcy rubli. Pisarz nie chciał przyjąć prezentu i poprzez ogłoszenie w gazecie wezwał ofiarodawcę do cofnięcia darowizny. Ten jednak nie zgłosił się, a uzyskane w ten sposób pieniądze pisarz przeznaczył na fundusz stypendialny imienia Marii Sienkiewiczowej, z którego skorzystali między innymi: Maria Konopnicka, Stanisław Przybyszewski oraz Stanisław Witkacy.

W 1905 roku został uhonorowany Nagrodą Nobla w dziedzinie literatury. Był pierwszym

polskim pisarzem i drugim po Marii Skłodowskiej-Curie Polakiem, który otrzymał to najbardziej prestiżowe wyróżnienie. Nagroda miała równowartość 100 000 rubli, co stanowiło wówczas ogromny majątek. Po otrzymaniu Nagrody Nobla, w przemówieniu Sienkiewicz podkreślał ogromne znaczenie nagrody dla Polski: „Głoszono ją umarłą, a oto jeden z tysięcznych dowodów, że żyje. Głoszono ją podbitą, a oto nowy dowód, że umie zwyciężać”.

Henryk Sienkiewicz dołączył do drugiej z najstarszych na świecie organizacji walczącej o prawa zwierząt, jakim było założone w 1864 r. w Warszawie Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami w Polsce. Posiadał też jamnika o imieniu Wykop, którego traktował jak członka rodziny. Z tą wizją niektórym kłóci się fakt, że z lubością oddawał się polowaniom. Szczycił się tym, że w trakcie polowania w Afryce zastrzelił zarówno krokodyla, jak i hipopotama. Choć to może dziś wydawać się zaskakujące, w XIX wieku takie postawy były dość często łączone.

Sienkiewicz jest twórcą słowa *pocztówka*. Pisarz, pod pseudonimem *Maria z B.*, zgłosił je pod koniec 1900 r. w konkursie na odpowiednik francuskiego wyrażenia oznaczającego kartkę korespondencyjną.

Według prowadzonych przez Bibliotekę Narodową od niemalże 20 lat badań stanu czytelnictwa w Polsce Sienkiewicz niezmiennie znajduje się w pierwszej piątce najpopularniejszych autorów.

Źródło: [Stan czytelnictwa w Polsce w 2019 r.](#)

| Ogólnopolski, reprezentatywny sondaż czytelniczy (kolejność autorów według odsetka czytelników z ogółu badanych, którzy wymienili przynajmniej 1 książkę danego autora) |                    |                    |                    |                    |                    |                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|--------------------|--------------------|--------------------|--------------------|--------------------|
| miejsce                                                                                                                                                                 | 2014               | 2015               | 2016               | 2017               | 2018               | 2019               |
| 1                                                                                                                                                                       | Henryk Sienkiewicz | E.L. James         | Henryk Sienkiewicz | Stephen King       | Henryk Sienkiewicz | Remigiusz Mróz     |
| 2                                                                                                                                                                       | E.L. James         | Henryk Sienkiewicz | Stephen King       | Henryk Sienkiewicz | Remigiusz Mróz     | Olga Tokarczuk     |
| 3                                                                                                                                                                       | Stephen King       | Stephen King       | Paula Hawkins      | Remigiusz Mróz     | Stephen King       | Stephen King       |
| 4                                                                                                                                                                       | Dan Brown          | Dan Brown          | E.L. James         | Adam Mickiewicz    | J.K. Rowling       | Henryk Sienkiewicz |
| 5                                                                                                                                                                       | Adam Mickiewicz    | Andrzej Sapkowski  | J.K. Rowling       | Dan Brown          | Harlan Coben       | Adam Mickiewicz    |
| 6                                                                                                                                                                       | Harlan Coben       | Adam Mickiewicz    | Katarzyna Bonda    | Nicholas Sparks    | George R.R. Martin | Andrzej Sapkowski  |
| 7                                                                                                                                                                       | Danielle Steel     | Bolesław Prus      | Danielle Steel     | Katarzyna Bonda    | E.L. James         | Katarzyna Bonda    |
| 8                                                                                                                                                                       | Paulo Coelho       | George R. Martin   | Adam Mickiewicz    | Stephenie Meyer    | Adam Mickiewicz    | Katarzyna Grochola |
| 9                                                                                                                                                                       | Stefan Żeromski    | Katarzyna Michalak | Stephenie Meyer    | Paula Hawkins      | Paula Hawkins      | Blanka Lipińska    |
| 10                                                                                                                                                                      | Joanna Chmielewska | Stieg Larsson      | Paulo Coelho       | Agatha Christie    | Danielle Steel     | B.A. Paris         |
| 11                                                                                                                                                                      | J.R.R. Tolkien     | Stephenie Meyer    | Dan Brown          | E.L. James         | Andrzej Sapkowski  | Bolesław Prus      |
| 12                                                                                                                                                                      | George R.R. Martin | J.K. Rowling       | Joanna Chmielewska | Jo Nesbø           | Katarzyna Bonda    | Heather Morris     |
| 13                                                                                                                                                                      | Katarzyna Grochola | Agatha Christie    | Katarzyna Grochola | Joanna Chmielewska | Nicholas Sparks    | Danielle Steel     |
| 14                                                                                                                                                                      | Andrzej Sapkowski  | Harlan Coben       | Nicholas Sparks    | J. K. Rowling      | Katarzyna Michalak | Jakub Żulczyk      |
| 15                                                                                                                                                                      | Bolesław Prus      | Danielle Steel     | Bolesław Prus      | Katarzyna Grochola | Stefan Żeromski    | Harlan Coben       |

Ekranizacje dzieł Sienkiewicza od lat cieszą się rekordową oglądalnością. Pierwsze trzy miejsca najchętniej oglądanych przez Polaków filmów w kinach zajmują właśnie adaptacje jego książek. Na pierwszym miejscu królują „Krzyżacy” w reżyserii Aleksandra Forda z liczbą 32 315 695 widzów. Drugie miejsce należy do „W pustyni i w puszczy” Władysława

Ślesickiego z 1973 roku (30 989 874 widzów). Trzecie miejsce od 1974 roku okupuje „Potop” Jerzego Hoffmana, który obejrzało w kinie 27 615 921 widzów.

Źródło: [Lista filmów z największą liczbą widzów w Polsce](#)

Przed 1989 [\[ edytuj | edytuj kod \]](#)

Filmy polskie [\[ edytuj | edytuj kod \]](#)

| Lp. | Tytuł                        | Rok  | Widzowie                  |
|-----|------------------------------|------|---------------------------|
| 1.  | <i>Krzyżacy</i>              | 1960 | 32 315 695 <sup>[1]</sup> |
| 2.  | <i>W pustyni i w puszczy</i> | 1973 | 30 989 874                |
| 3.  | <i>Potop</i>                 | 1974 | 27 615 921                |
| 4.  | <i>Noce i dnie</i>           | 1975 | 22 350 921                |
| 5.  | <i>Zakazane piosenki</i>     | 1946 | 15 235 445                |
| 6.  | <i>Akademia pana Kleksa</i>  | 1983 | 14 094 014                |
| 7.  | <i>Seksmisja</i>             | 1983 | 11 164 329                |
| 8.  | <i>Pan Wołodyjowski</i>      | 1968 | 10 934 145                |
| 9.  | <i>Trędowata</i>             | 1976 | 9 834 145                 |
| 10. | <i>Faraon</i>                | 1966 | 9 453 934                 |